

15 september 2021

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Aanmeldingen en Internationale instroom – kanttekeningen die we hebben zien opduiken – en die we maar gewoon onder elkaar zetten

Ter inleiding... aanmeldingen universiteiten...

Een ontwikkeling die de laatste tijd stevig onder de aandacht van iedereen en zeker ook de overheid wordt gebracht, is de instroom in ons hoger onderwijs van buitenlandse studenten. Daarbij kwam ook nog de mededeling voorbij richting alle media dat de groep Nederlanders ook een vorm van groei-explosie aan het doormaken is.

Het is zo – zonder dat we de aanmeldingscijfers van de afgelopen weken kennen – dat uit metingen van de VSNU als koepel van de universiteiten blijkt dat het op 2 augustus ging om een groei bij de instroom van ruim 550 studenten, zo'n 0,6% (zie de tabel aan het eind van dit nummer). Vorig jaar was het aantal Nederlandse aanmeldingen erg hoog door het slagingspercentage van rond de 99% in het vwo, maar ook dit jaar was er sprake van een stevig aantal geslaagden, dus vergeleken met twee jaar geleden, voor de pandemie, valt er zeker een behoorlijke groei te constateren. Maar hoe zich dit de komende jaren gaat doorzetten, is lastig te zeggen, met een al wat 'leeggevestigd' cohort voor vwo-6 voor het nu lopende studiejaar. In de pijplijn van de vwo-scholen zitten behoorlijk veel leerlingen, met als gevolg dat er zeker wel een stabilisering zal optreden.

Hetgeen in de media en richting de politiek wordt aangehaald is toch vooral het totaal aantal ingeschreven studenten bij de universiteiten. Door de groei in 2020 stijgen de aantallen ook in de hogere leerjaren, een 'golfslag' die nog wel even effect zal hebben op de studentenpopulatie.

Over de buitenlandse wo-bachelor-studenten gingen en gaan nog steeds veel cijfers rond. In maart werd nog gerept over ruim 30% meer aanmeldingen, maar in de recente berichtgeving moest dit al haastig worden gecorrigeerd tot een paar procent. Wel werd gewezen op de verschuiving van inschrijvingen van het UK naar ons land, een reden om nu alvast aan te geven dat er aanvullende maatregelen nodig zijn. Het gaat daarbij om een relatief groot aantal, kijkend naar die aantallen van de voorlopige inschrijvingen, mede omdat het in die statistieken gaat om de compensatie van de toch wat lagere instroom vanuit het vwo.

Overigens blijkt normaal gesproken bij de definitieve telling van de daadwerkelijk ingeschrevenen bij de Bachelor het in concreto om zo'n twee-derde van de inschrijvingen te gaan, met dubbele vermeldingen, het weglaten van de gezakten en degenen die toch niet komen opdagen en het wegblijven van buitenlanders die alsnog geen mogelijkheid zien om hier te gaan studeren. Dat zal toch nog wel even spannend worden.

... en hogescholen

Overigens is het aantal hbo-bachelorinschrijvingen (Nederland, EU/EER en buiten de EU/EER) per 6 september met bijna 9% gedaald – met een stijging van 5% voor de Ad-opleidingen. Maar de definitieve cijfers komen net als bij het wo pas beschikbaar na de formele teldatum, 1 oktober, - na het verwerken van alle gegevens die uit diverse bronnen moeten worden gedestilleerd.

Vanuit het hbo is de laatste weken weinig vernomen als het gaat om de aanmelding van studenten uit het buitenland. Het aantal is op zich aardig gestegen (rond de 14% vanuit de EU/EER). Het is belangrijk om te zien dat die beweging zorgt voor een behoorlijke compensatie van de instroom van de Nederlandse studenten aangezien daarbij sprake is van een daling van bijna 11%. Zoiets hakt er behoorlijk in (zie ook de tabel verderop, aan het eind).

Het is dan ook te hopen voor de hogescholen die veel met internationale studenten werken, dat die buitenlandse aanmelders ook daadwerkelijk gaan komen. Vanuit Vlaanderen en Duitsland zal het veelal geen probleem zijn maar als het gaat om studenten van wat verder weg en ook nog eens uit landen die worstelen met de besmettingsgraden, moet hier en daar toch worden gevreesd voor een behoorlijke teruggang in studentenaantallen, ook voor de wat langere termijn. Het gebruik van online-onderwijs zal in het praktijkgerichte hbo veelal niet aantrekkelijk zijn voor allerlei groepen. Het is aldus een kwestie van afwachten.

Rumoer... en discussies...

In de afgelopen periode hebben de studenten zich stevig geroerd. Eerst ging het om de opening van het studiejaar met de kennismakingsperiodes, daarna het weer naar de instellingen mogen gaan, het al dan niet gevaccineerd moeten zijn en het doen van testen, al dan niet verplicht. Maar nu gaat het vooral om de huisvesting van de studenten. De Nederlanders weten dat het erg lastig is gelet op alle ontwikkelingen: thuisblijven of zoeken met een groep naar een klein bemeten huisje of appartement om dat aan te schaffen met hulp van alle ouders of door beleggers en investeerders worden gedwongen om voor veel geld te worden opgehokt. In Amsterdam zijn bijvoorbeeld de expats voor veruit het grootste deel uit beeld verdwenen en de opengevallen plekken worden nu in rap tempo ingenomen door groepen studenten. Geen toeristen, dus nu veel studenten op plekken waar je ze niet zou verwachten...

Maar het gaat in de media vooral, dus naast de snel uit beeld verdwijnende huizenmarkt voor jongeren, afgestudeerden en starters, over het tekort aan kamers voor buitenlandse studenten. Ze moeten op allerlei plekken worden ondergebracht, met behulp van (nieuwe) vrienden en organisaties die tijdelijk de helpende hand kunnen bieden.

Het was te voorspellen dat er vervolgens een discussie uitbrak over de grote stroom buitenlandse studenten die hier een bachelor- of masteropleiding willen gaan volgen, en of we dat als land eigenlijk wel moeten willen. Er worden allerlei argumenten aangedragen, oude en nieuwe, met voorspelbare uitspraken uit hoeken die voor de hand liggen. We gaan hieronder maar simpelweg een aantal ervan op een rijtje zetten, met hier en daar een 'draai' van onze kant om een en ander wat uit te vergroten.

Maar die reacties tonen in ieder geval aan dat het klaarliggende wetsvoorstel waarin wordt ingegaan op 'taal' en 'toegankelijkheid', samen met een aantal andere aspecten van het hoger onderwijs, een stevig discussie zal gaan opleveren – als de nieuwe regering is aangetreden want het voorstel is door de EK controversieel verklaard. Daarbij mag worden verwacht dat alle zaken die nu zijn en worden aangedragen weer op tafel gaan komen, in een nog heftigere vorm dan nu, op basis van hoe de ontwikkelingen na de Brexit en met de pandemie zich hebben ontplooid.

Commentaren, kanttekeningen, kritische opmerkingen, schurende uitspraken...

We geven hier dus, puttend uit allerlei bronnen (media, internet, podcasts, webinars, discussies en dat soort kanalen), een rijtje met wat er zoal voorbij kwam. Ze worden hier zonder verdere toelichting gegeven, om het allemaal zo simpel mogelijk te houden.

- Het is maar de vraag of Nederland een alternatief voor de UK moet zijn, wetende dat men daar het onderwijs als 'business' met een stevig verdienmodel ziet. Moeten wij dus ook met veel meer privaat aanbod voor buitenlanders gaan werken?
- Het argument dat buitenlandse studenten ons op termijn meer opleveren dan ze ons kosten, is een politiek statement. Een student uit de EU en EER die hier blijft en een baan krijgt, betaalt binnen een paar jaar al zoveel belasting dat daarmee de Nederlandse uitgaven worden terugverdiend. Maar dat betreft toch ook voor een Nederlandse student en verder iedereen die een opleiding in het hoger onderwijs volgt?
En geldt dit vooral door uit te gaan van de gehele groep, dus ook van degenen die weer weggaan of op een andere wijze uit beeld verdwijnen?
En wordt dan ook gekeken naar het type banen die ze na de studie hebben en het effect op onze economie – pas geldend als we die banen als land nodig hebben en als er geen Nederlandse studenten zijn die daarvoor in aanmerking (willen) komen?

- Het blijkt dat de meerderheid van de buitenlandse studenten hier komt om een opleiding te doen in de economische sector, met aandacht voor de financiële wereld. Zit Nederland erop te wachten om die groep hier op te leiden, wetende dat de alumni daarmee internationaal aan de slag kunnen en ook gaan.
Betekent het eigenlijk gewoon dat veel buitenlandse studenten simpelweg een diploma willen behalen in een westers land, en dat kunnen doen omdat hier veel in het Engels wordt aangeboden? Wordt het Nederlandse diploma beschouwd als een statussymbool, aangezien in heel veel landen het vertrouwen in het eigen nationale systeem heel erg laag is? Doen we dan aan een vorm van ontwikkelingshulp, via die weg en met inzet van hoog opgeleiden?
- Jongeren die uit een land binnen de EU/EER komen, kunnen simpelweg zonder een verblijfsvergunning in Nederland studeren, met inzet van de regels die we alhier hanteren.
- Dat betekent dat de ruim 14.000 studenten die bij de IND een verblijfsvergunning hebben aangevraagd van buiten de EU/EER komen. Dat zijn vooral nieuwe studenten maar het kan ook gaan om mensen die om een en andere redenen dat alsnog of weer moeten doen.
- Het houdt in dat als deze studenten in de aanmeldingscijfers zijn opgenomen, het om een relatief grote groep gaat.
- Omdat studenten uit de EU/EER gewoon in Nederland kunnen gaan studeren als een nieuwe student – dus een ‘eerstejaars’ - en zich mogen aanmelden als ze de juiste vooropleiding-diploma’s hebben, kan een instelling zonder een selectie of numerus fixus deze mensen niet weigeren. Daarvoor zouden andere, aanvullende en in de EU goedgekeurde regels moeten zijn. Deze studenten behalen in het algemeen het wettelijke collegegeld.
- Studenten van buiten de EU/EER hebben daarnaast, kortweg gesteld, voor het gaan doen van een studie een verblijfsvergunning nodig, lopend via de IND en met een bepaalde procedure. Ze betalen instellingscollegegeld, en dat zijn fors oplopende bedragen.
- In beide gevallen is er geen sprake van een soort ‘package-deal’ waarin met de inschrijving ook het recht op een kamer of een ander onderkomen is gaan ontstaan. Ze hebben recht op het onderwijs zoals dat in de onderwijs- en examenregeling is vastgelegd, dan wel in een aparte overeenkomst die er vaak is voor de studenten die op basis van een regeling komen.
- Het was dan ook logisch dat de University of Twente in het voorjaar een oproep liet uitgaan naar ‘het buitenland’ en allerlei netwerken, om pas naar Nederland te komen als er ook woonruimte was geregeld. De UT kan niks garanderen, ook niets regelen of deuren openen die voor anderen gesloten blijven.
- Kennelijk is dit of niet bekend bij buitenlandse studenten of geen reden om het toch niet te proberen. Maar degenen die uit landen komen met een (veel) lager nationaal inkomen en waar de inkomens niet echt toereikend zijn om in Nederland normaal te kunnen leven, nemen daarmee een stevige gok. Een verhaal van een student die nu op een luchtbed een tijdje ergens mag inwonen en had gerekend om te kunnen uitkomen met een budget van 300 euro per maand, is illustratief – en dus zal ook op dit punt steviger gecommuniceerd dienen te worden.
- Een andere situatie is die ontstaat als er sprake is van internationale samenwerking tussen instellingen, op basis van het uitwisselen van studenten tijdens de opleiding.
- Het argument dat als we wel studenten naar het buitenland sturen zonder anderen uit de partner-landen hier toe te laten voor het volgen van een deel van een opleiding (units, stage e.d.), speelt in principe geen rol. Het is een kwestie van het maken van goede afspraken. Studenten uit het buitenland zijn op basis hiervoor zeker welkom.
- Voor de goede orde, als het gaat om duale opleidingen moet er meer worden geregeld. De student verricht in formele zin werkzaamheden in ons land en daarvoor is dan toestemming nodig. Dat is normaal gesproken geen probleem, gezien de status van de betrokkenen nl. het zijn van een student.
- Overigens stellen we ons land het niet verplicht dat iemand die hier komt studeren, het Nederlands beheerst. Omdat veel wo-opleidingen in het Engels worden aangeboden, is daarmee een ‘ontsnappingsclausule’ aanwezig.

- Veel andere landen stellen het leren van de taal wel verplicht of hebben simpelweg geen of weinig aanbod van opleidingen in het Engels. De wederkerigheid bij het uitwisselen van studenten is dan niet altijd te realiseren.
- Het spreken van de taal van een land is overigens ook geen eis als het gaat om het inzetten van budgetten die vallen onder Erasmus+.
- Een aspect van dit alles dat veel aandacht verdient en nader onder de loep dient te worden genomen, is het bepalen van de doelmatigheid van opleidingen die meer dan 25% studenten uit het buitenland trekken. Het doelmatig zijn van een opleiding is een eis om te worden bekostigd.
- Maar hoe hiermee om te gaan als er veel studenten uit het buitenland komen. Tellen die mee als kandidaten voor een baan in ons land, na het afstuderen? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet.
- Is er op internationaal niveau afstemming op dit punt?
- Bachelors in het wo kennen een lage relevantie voor de arbeidsmarkt. Het gehele traject tot en met de Master wordt gezien als een geheel, zoals vroeger de route naar de titel ook vier jaar duurde. Dus hoe kan dan de doelmatigheid worden gemeten?
- Anders gezegd, universiteiten kunnen eigenlijk zonder veel moeite nieuwe opleidingen starten of afstudeerrichtingen inbouwen, met als argument dat daarmee de internationale arbeidsmarkt wordt bediend.
- De CvB's van de universiteiten zien het als een taak van ons land om aldus te werk te gaan, ook al omdat de Nederlandse studenten ervan profiteren, om aldus te worden voorbereid op een baan in het buitenland, werkzaamheden met een internationale component dan wel alvast bezig te zijn met het opbouwen van internationale contacten.
- Ze zien het als noodzakelijk, voor het verdienmodel van de universiteiten – met de ranking in allerlei ranglijsten 'all over the world'.
- Er is te zien dat veel jongeren uit landen aan de andere kant van Europa hier naar toekomen om te gaan studeren. Dat is een vorm van 'braindrain'. Is dat een argument om deze studenten hier naar toe te halen of zijn er andere samenwerkingsvormen te bedenken?
- Er zijn niet alleen studenten die op basis van deze aanpak naar Nederland komen, maar ook vluchtelingen, migranten en mensen die we uit andere landen ophalen om hier een veilig bestaan te kunnen opbouwen.
- Is het een goede gedachte om in de processen die daarbij worden doorlopen, mede te bezien of er mensen zijn die in aanmerking komen voor een studie in het hoger onderwijs? Er is het UAF en veel hogescholen vangen de betrokkenen op, maar er zijn dus meerdere routes om in het Nederlandse onderwijs een plek te krijgen...

Annex

Aanmeldingen wo (per 2 augustus 2021)

17	85.595	27-04-20	95.973	26-04-21	12,1%
18	89.952	04-05-20	104.577	03-05-21	16,3%
19	91.058	11-05-20	104.160	10-05-21	14,4%
20	92.409	18-05-20	103.228	17-05-21	11,7%
21	94.607	25-05-20	102.534	24-05-21	8,4%
22	99.300	01-06-20	102.658	31-05-21	3,4%
23	98.207	08-06-20	101.598	07-06-21	3,5%
24	97.870	15-06-20	100.904	14-06-21	3,1%
25	96.602	22-06-20	100.425	21-06-21	4,0%
26	96.404	29-06-20	99.648	28-06-21	3,4%
27	95.965	06-07-20	99.068	05-07-21	3,2%
28	94.921	13-07-20	97.602	12-07-21	2,8%
29	94.520	20-07-20	96.473	19-07-21	2,1%
30	93.943	27-07-20	94.859	26-07-21	1,0%
31	93.303	03-08-20	93.876	02-08-21	0,6%

Aanmeldingen hbo (per 6 september 2021)

Aanmeldingen naar onderwijstype per nationaliteitscategorie

Uitgesplitst naar nationaliteit is te zien dat de daling in aanmeldingen met name komt door minder aanmeldingen van Nederlandse studenten. Dit heeft o.a. te maken met de eerder genoemde coronamaatregelen. In bacheloropleidingen neemt het aantal aanmeldingen van EER studenten toe met 14,4%. Het aantal aanmeldingen van niet-EER studenten daalt met 3,7%. In de associate degree blijft het aantal aanmeldingen van internationale studenten nagenoeg gelijk. Aanmeldingen van internationale studenten verschillen altijd tussen hogescholen. Hogescholen hebben hier zelf het beste zicht op.

onderwijstype	nationaliteitscategorie	aanmeldingen 2020/2021	aanmeldingen 2021/2022	absoluut verschil	procentueel verschil
associate degree	nederlands	9.295	9.791	496	5,3%
	eer	112	103	-10	-8,6%
	niet-eer & onbekend	206	205	-1	-0,4%
subtotaal associate degree		9.614	10.099	485	5,0%
bachelor	nederlands	131.857	117.545	-14.313	-10,9%
	eer	10.076	11.527	1.451	14,4%
	niet-eer & onbekend	5.843	5.627	-215	-3,7%
subtotaal bachelor		147.776	134.699	-13.077	-8,8%

Noot: Absoluut verschil en totalen kunnen afwijken i.v.m. afrondingen.